

خویندنی کوردی

پۆلی یەكەمی بنەرەتی

وهرزی دووهم

دانانی

لیژنەیهك له وهزارهتهكانی پەرۆردە و خویندنی بالاً

د. موحەمەد مەحوی	د. سەباح رەشید قادر	د. ئیبراهیم قادر
سادق ئەحمەد پوستانی	یوسف عوسمان حەمەد	نەمام جەلال رەشید
ئەسکەندەر موستەفا عەبدولرحمان	تاریق خالید مەعروف	ئیسماعیل موحەمەد عەبدوللا
گەلاویش ئەحمەد زینۆ	مەحمود عەبدولکەریم قادر	سۆزان بەکر موحەمەد
واحید سووره عەبدول	عەبدوللا حەسەن قادر	ئاوات ئەبوبەکر ئەحمەد
هیدایەت ئەحمەد کەریم	حوریهت عەزیز قادر	سەلیم عەلی عومەر
موحەمەد وەبسی موحەمەد		

سەرپەرشتی زانستی چاپ: سادق ئەحمەد روستایی – نەمام جەلال رەشید
سەرپەرشتی ھونەری چاپ: عوسمان پیرداود کواز – خالد سەلیم مەحمود
نەخشەسازی ناوەرۆک: یوسف ئەحمەد ئیسماعیل
تایپ: نەجمەدین جبرائیل بیری – یوسف ئەحمەد ئیسماعیل
نەخشەسازی بەرگ، نیگارەکان: نەجمەدین جبرائیل بیری

بىر خىستىنەوہ: وشەكان بخوینەوہ، پیتەكان بنوسەوہ، دەنگەكان گۆبکە.

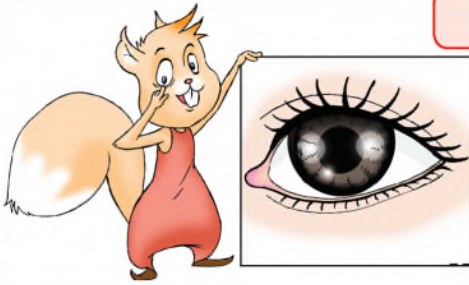
دار

ئامەد

چاۋ

مۆز

دۋ

مەپ

ئاۋ

نەى

پوژ

نان

بیر خستنه وه:

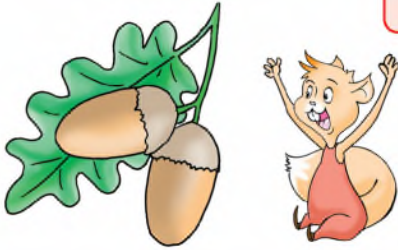
که باب

دی

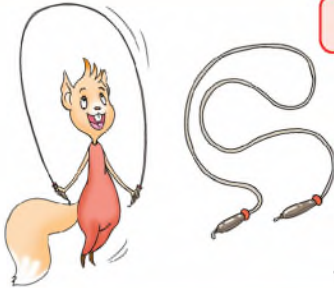
به پروو

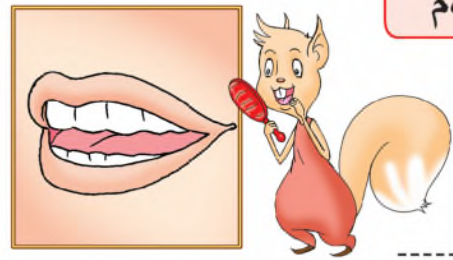
رئواس

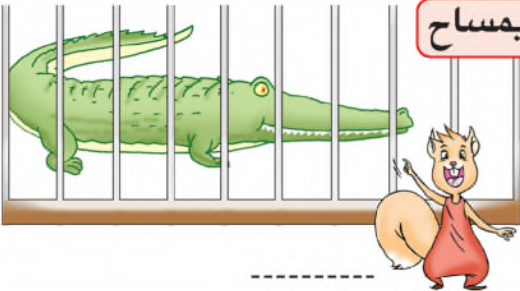
پهت

دهم

تیمساح

بووک

تۆپ

ئاش

ناوی وینه‌کان بلی، بنوسه.

.....

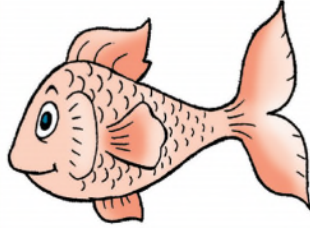
.....

.....

.....

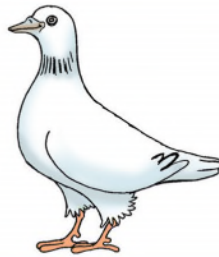
.....

.....

.....

.....

.....

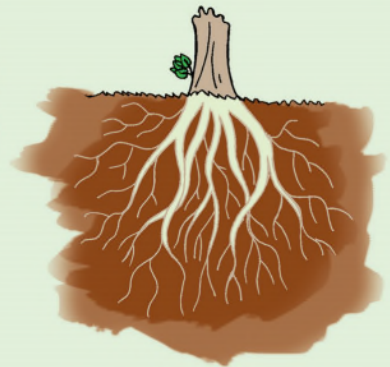
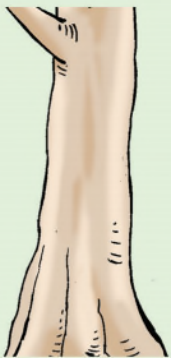
وانه‌ی ۲۱

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر ئه‌و وینه‌نه‌ی دهنگی / گگ / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

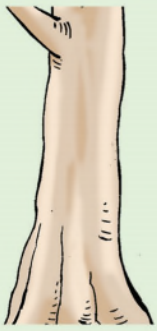

جیاکردنه‌وه (رووته‌لکردن)

سه‌گ سه گ (گ گ)

ناوی وینه‌کان بلی.

ئه‌و وشه‌یهی (گ گ) ی تیدایه، به چه‌ماوه‌یه‌ک ده‌وربده.

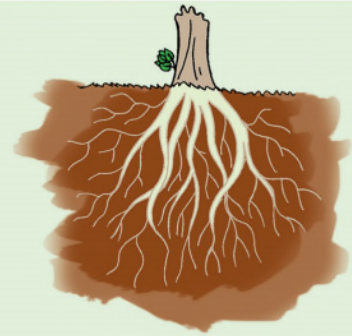
قه‌د

گه‌لا

گو‌ل

ره‌گ

(گ گ) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یه‌ک.

می‌رگ

گه‌رمیان

پی‌رس

بابه‌گور‌گور

ده‌لیم.

گ گ

گ گ

بیرخستنه‌وه

ب ب ن ن ت ت پ پ ک ک س س ش ش ی ی
ح ح گ گ

پیتی (گ گ) دهنووسم: گ گ

چالاکى (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنووسهوه.

سهگ سهگ سهگ سهگ

گ گ گ گ

گ

گ

گ

گا

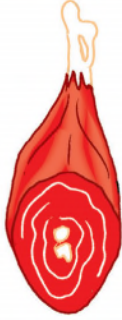
گه

سهگ

ئیمه ریز له یاسا دهگرین.

چالاکی (۲)

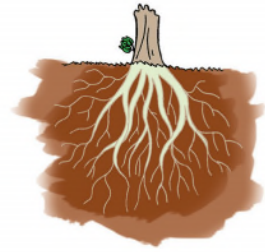
ناوی وینه‌کان بلی، پیتی (گ گ) بنوسه، بخوینه‌وه.

..... وشت

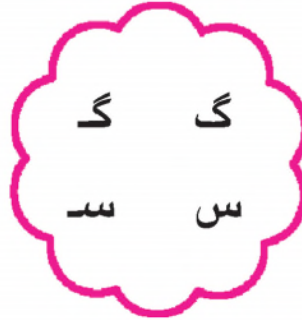
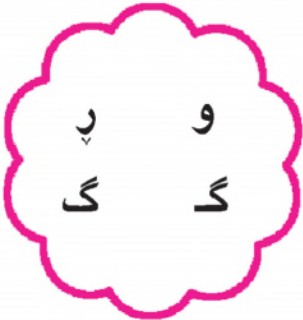
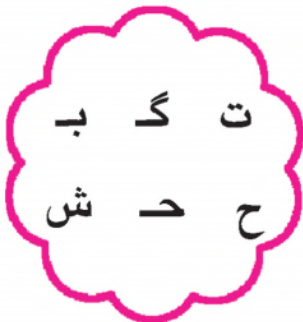
..... ه‌نم

..... ره

چالاکی (۳)

(گ گ) بدۆزه‌وه، ده‌وربده.

چالاکی (۴)

برگه کان بنووسه ، بخوینه وه .

نم	گه	گه نم
.....	ئاگر
.....	که رویشک
زوو	ئاره زوو

چالاکی (۵)

بخوینه وه ، پیته کان بنووسه .

.....	گه زو
.....	گیا
.....	گوئز
.....	گیزه ر

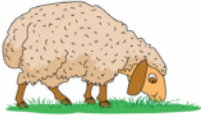
چالاکي (٦)

بخوينه وه.

گه زؤ

كه رويشك ئاره زووي گيزه ده كات،

مه ر ئاره زووي گيا ده كات،

سموره ئاره زووي گويز ده كات،

منيش ئاره زووي گه زؤ ده كه م.

گفتوگو:

١- سه گ ئاره زووي چي ده كات؟

٢- ئه سپ ئاره زووي چي ده كات؟

٣- كو تر ئاره زووي چي ده كات؟

چالاكى (۷)

بخوینه وه، بنوسه وه.

دهكات؟

۱- كهرويشك ئاره زووى

دهكات؟

۲- مهپر ئاره زووى

دهكات؟

۳- سموره ئاره زووى

به‌هار

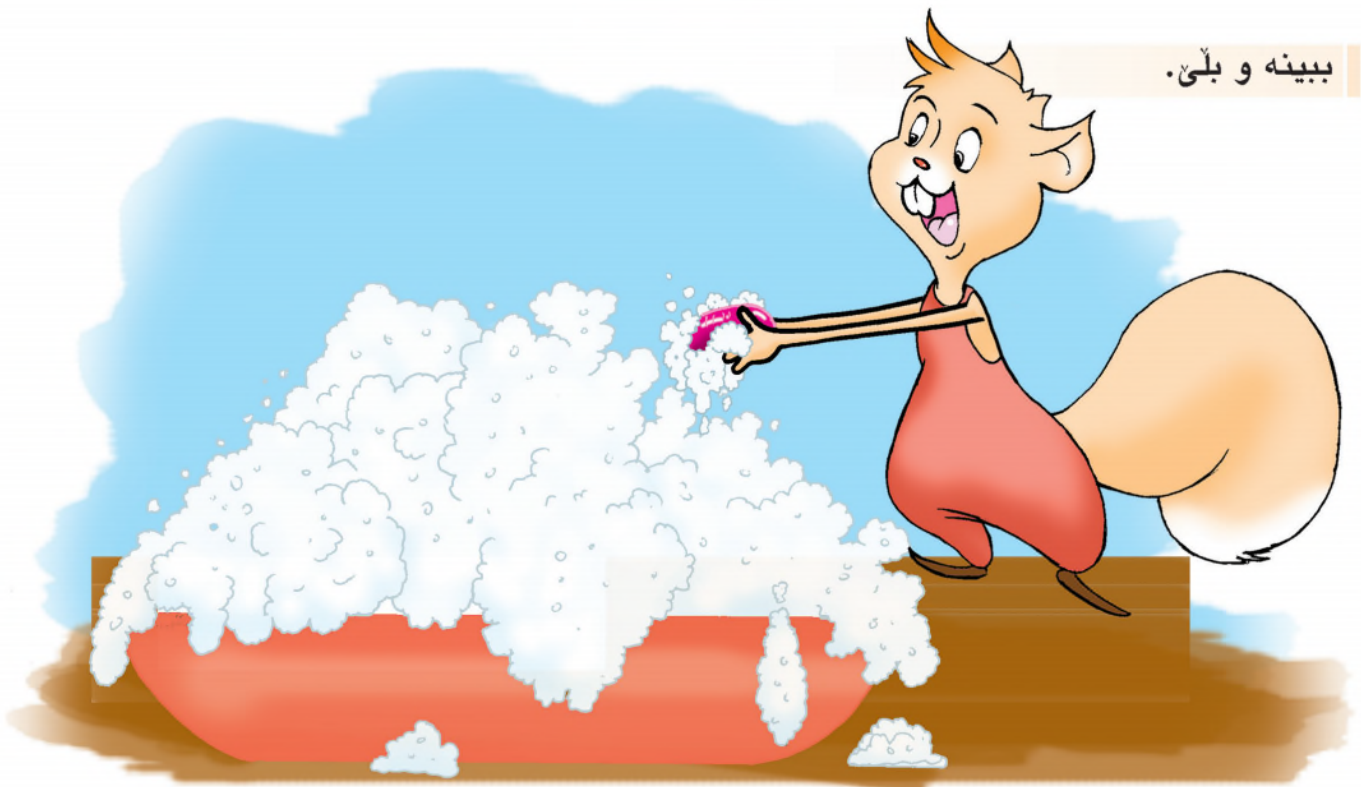
زستان نه‌ما به‌هار هات
خۆشی بو گوند و شار هات
بولبول گه‌یی به مرادی
ده‌خوینی به ئازادی
په‌پوله له چل بو چل
ده‌چن بو سه‌یرانی گول
جوانه ئه‌م چیا و ده‌شته
کوردستان وه‌ک به‌هه‌شته

هه‌ژار

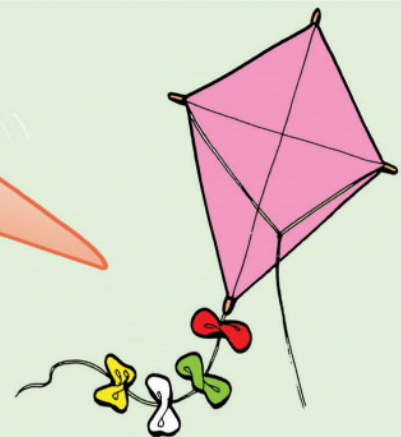
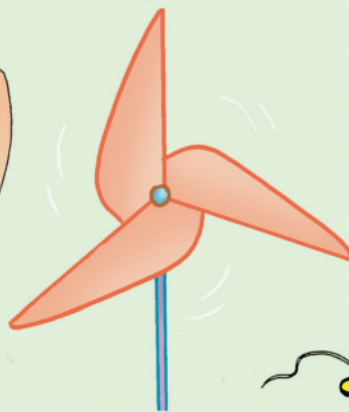
وانه‌ی ۲۲

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / فف / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جیاکردنه وه (رووته لکردن)

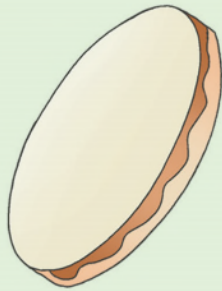
کهف که ف (ف ف)

ناوی وینه کان بلی.

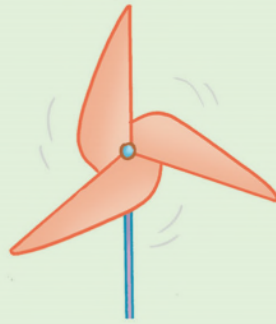
ئه و وشهیهی (ر) ی تیدایه، به چه ماوهیهک دهوربده.

فرۆکه

دهف

فرفرۆکه

کۆلاره

(ر) بخه ره ناو چه ماوهیهک.

ماش

کفته

ماف

مافور

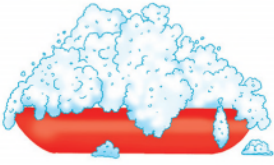
ده لیم.

ف ف

بیر خسته وه

د ر و ب و ن ک پ ی گ ف ف

پیتی (ف ف) دەنوسم: ف ف

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنوسهوه.

کهف

کهف

کهف

کهف

ف

ف

ف

ف

ف

ف

ف

ف

ف

فا

فا

فه

کهف

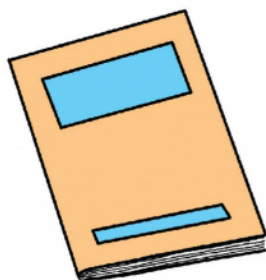
من مندالم مافم ههیه.

چالاکى (۲)

ناوى ويٺه كان بلى، پيتى (ف ف) بنوسه، بخويٺه وه.

..... انؤس

ده..... تهر

ده.....

چالاکى (۳)

بخويٺه وه، وشه وهك يه كه كان نيشانه بكه.

به فر	به فرين	حه فت	سه فين	مافور
فرؤكه	فانؤس	لافاو	فرؤكه	سه فين
ماف	فرؤكه	ده فتهر	به فر	ماف

چالاکى (۴)

ناوى رهنهگان بنوسه، بخوینه وه.

چالاکى (۵)

ببینه و بلی.

چالاكى (٦)

ببينه، بلى.

بخوينه وه.

فرۆكه

سه فين سه يركه ،
ئه وه فرۆكه ي كوردستانه ،
فرۆكه ي فرياكه وتنه ، بۆمب و موشه كى نييه .

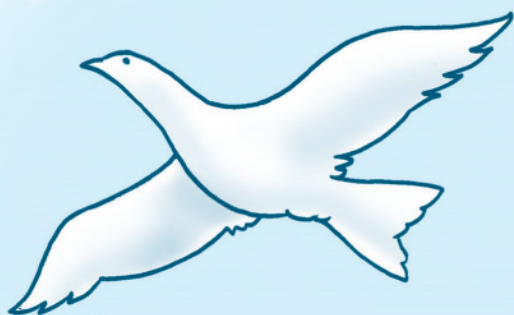
ريكبزه وه ، بنوسه وه . بخوينه وه .

١- (كوردستانه ، ئه وه ، فرۆكه ي)

٢- (نييه ، بۆمب ، و ، موشه كى ، ئه وه ، فرۆكه يه)

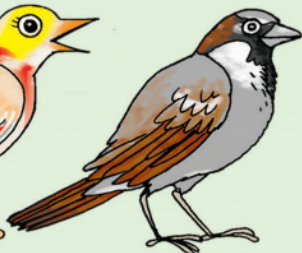
وانه‌ی ۲۳

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / ل / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جياکردنه وه (پرووته لکردن)

مه ل مه ل (ل ل)

ناوی وینه کان بلی.

ئهو وشهیهی (ل ل) ی تیدایه، به چهماوهیهک دهوربده.

بولبول

چولهکه

قهل

کوندهپهپو

(ل ل) بخهره ناو چهماوهیهک.

کلیل

دهرگا

سؤلاف

لاولاو

ده لیم.

ل ل ل ل

بیر خستنه وه

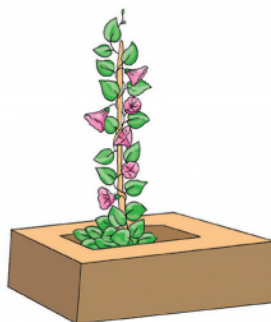
ا د ر ه و ی ی س س ف ف ل ل

چالاکى (۲)

ناوى ويىنه كان بلى، پىتى (ل - ل) بنووسه، بخويىنه وه.

...ۆكه

...او...او

...م

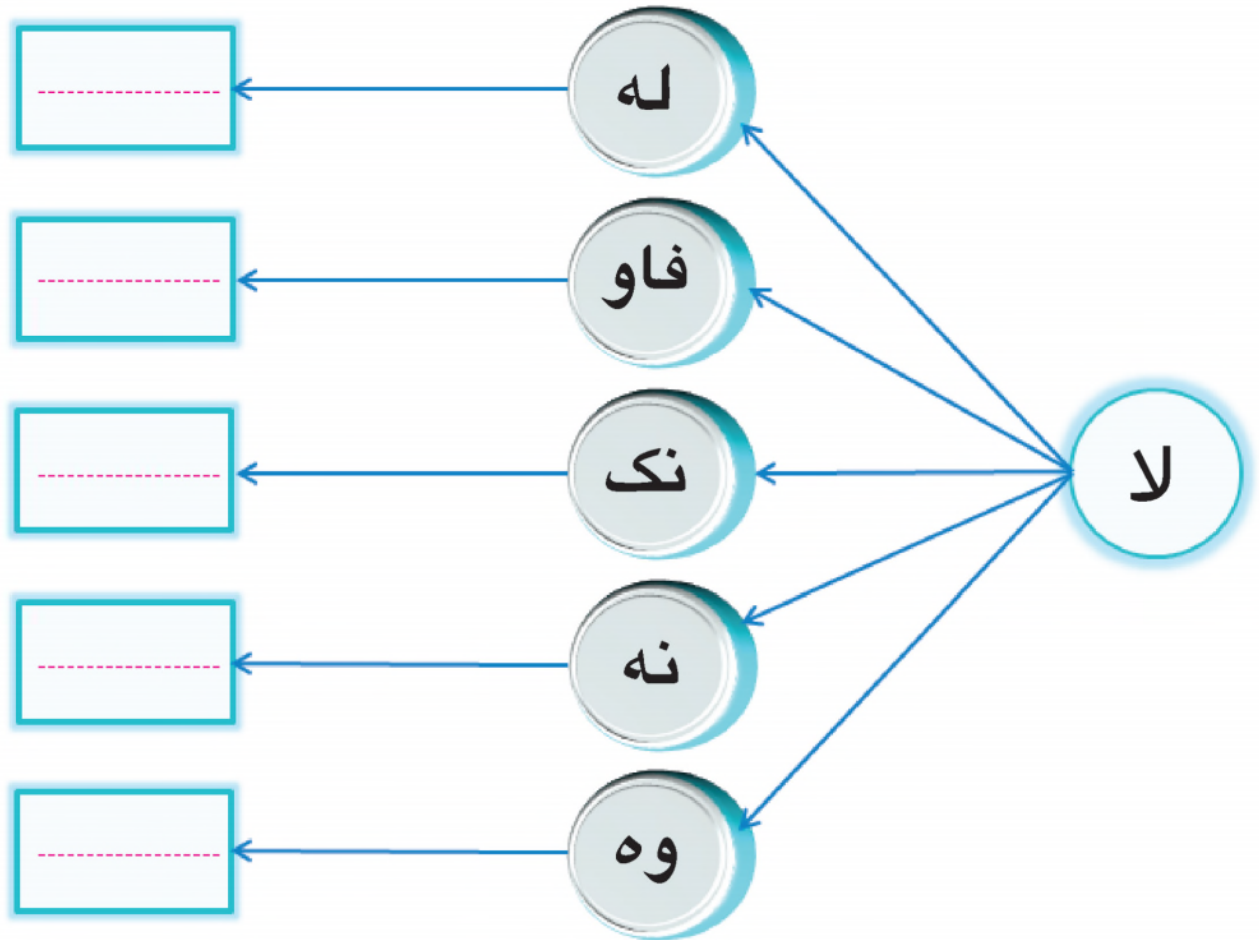
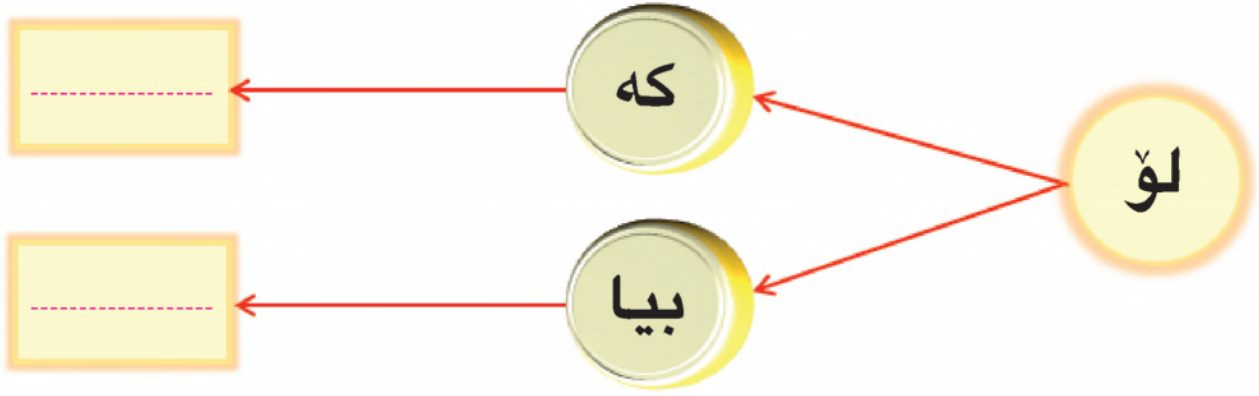
چالاکى (۳)

بخويىنه وه، وشه وهك يه كه كان نيشانه بكه.

لۆكه	لۆبيا	مهل	لۆكه	مه له
له رين	كوله كه	لافاو	لانه	لۆر
كوله كه	په پوله	مهل	لۆبيا	لانك

چالاکى (۴)

وشه دروست بکه، بنوسه، بخوینه وه.

چالاکى (۵)

بخوینه وه، بنووسه وه.

۱- لۆکه وهک به فر سپیه.

۲- له بارانى زۆر لافاو پهیدا ده بیئت.

۳- کوله که و لۆبیا به سودن.

وانه‌ی ۲۴

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / ع-ا / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جیاکردنه وه (پرووته لکردن)

قانع قان ع (ع ع)

ناوی وینه کان بلی.

ئه و وشه یه ی (ع ع) ی تیدایه ، به چه ماوه یه ک ده ور بده.

باعه درئ

ئامیدی

عه نکاوه

عه فرین

(ع ع) بخهره ناو چه ماوه یه ک.

نه عناع

شاعیر

شاعر

دیوان

ده لیم.

ع ع

ع ع

بیر خستنه وه

ف ل پ ک ن ر و وو ع ع

چالاکی (۲)

ناوی ویینه‌کان بلی، بنووسه، بخوینه‌وه.

.....عه

.....

.....

چالاکی (۳)

پیته خویندراوه‌کان نیشانه بکه.

ج	ی	ه	ط	ل	ر	د
ق	پا	پ	نا	ز	قا	ه
ا	ظ	خ	فا	و	قا	ل
ع	م	چ	قا	ظا	ر	کا

چالاکى (۴)

ببینه، بلی.

نهورۆزه مهستم

نهورۆزه مهستم به نهغمهى بولبول
مهستم بهعترى و نهوشه و سونبول
شادم بههازهى روبرارى بهفرین
سوورم بهشلیهى شهپۆلى زیوین
نهورۆز.....
نهورۆز.....

جهۆنى نهورۆزتان بپروۆز
کریم شارمزا

بخوینهوه.

شيعر

زارا: پهري وهره، شيعرهكه ئەزبهه بکهين.

پهري: کامه شيعر؟

زارا: شيعرهكهى مامۆستا عهلى پيى گوتين.

پهري: شيعرى (نهورۆز)!

زارا: ئافهريين! دهى زووبه وهره.

پيکبخهوه، بنووسهوه.

(ئەزبهه، شيعرهكه، بکهين)

(مامۆستا، شيعرهكهى، عهلى، پيى گوتين)

زمانی کوردی

ب سیر و سوپه
جهواهر، دوره
زمانی کوردی

ب خهمل، رهوشه
شرین و خوہشه
زمانی کوردی

ب نهخش، ئاوازه
لهتيف و نازه
زمانی کوردی

غهزل، ههلبهسته
شهمالکا دهسته
زمانی کوردی

بهیتا فهقی یه
دهنگی خانی یه
زمانی کوردی

شووری بارزانه
نوورا ئهرشانه
زمانی کوردی

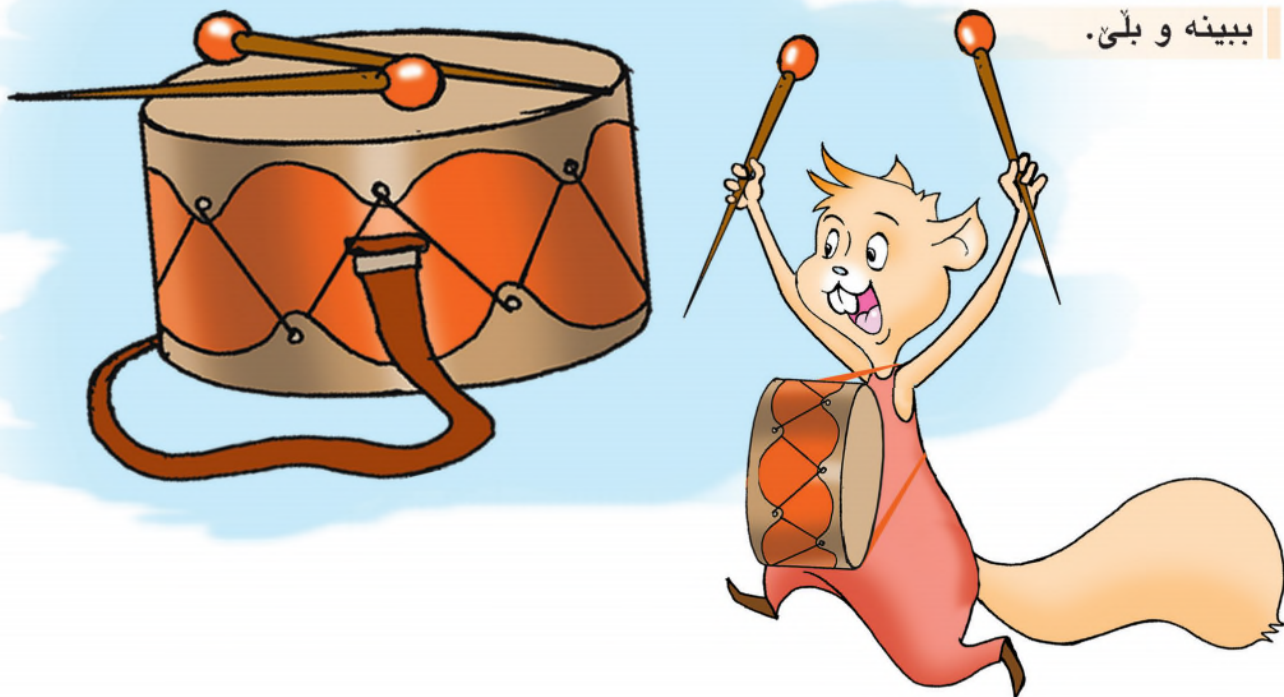
مه‌ر تالامه یه
دهست پيشمه‌رگه یه
زمانی کوردی

شکۆینی حه‌سه‌ن / تبه‌لیسی ۱۹۶۷

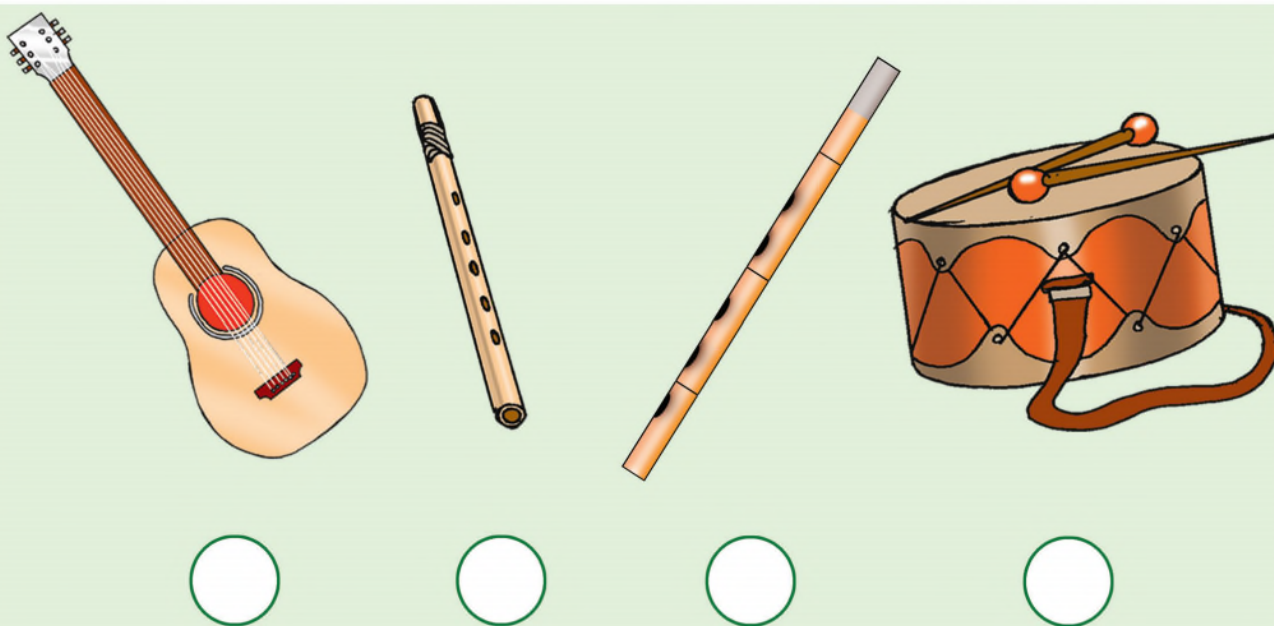
وانه‌ی ۲۵

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / ل / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

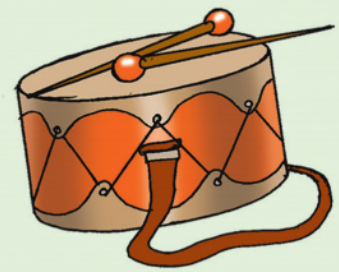

جیاکردنه وه (پووته لکردن)

دههۆل دههۆل (ل ل)

ناوی وینهکان بلێ.

ئهو وشهیهی (ل ل) ی تێدایه، به چهماوهیهک دهوربده.

گیتار

باله بان

شمشال

دههۆل

(ل ل) بخه ره ناو چهماوهیهک.

هه لاله

سههۆل

شاخ

هه لگورد

ده لیم.

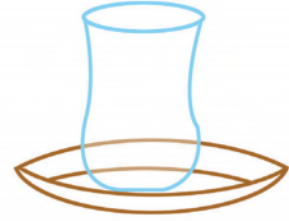
ل ل

بیر خستنه وه

و ی و م ش ف ر گ ع ل ل

چالاکى (۲)

ناوى ويٲنه كان بلى؁ بنووسه؁ بخويٲنه وه.

چالاکى (۳)

بخويٲنه وه؁ وشه وهك يه كه كان نيشانه بكه.

دوٲ	ئالا	مال	دل	شه مال
بال	گوٲ	ئالا	مندال	گوٲو
شه مال	بالنده	سال	گوٲ	بالنده

چالاكى (۴)

برگه كان ليكبه، بنوسه، بخوينه وه.

.....	← مال	شه	
.....	← ژهل	ئا	
.....	← تان	رسد	دا
.....	← ده	لن	با

چالاكى (۵)

ئەم وشانە پۆلین بکە.

(رادیو، تری، لیمو، فرن، پانکه، ترۆزی، شووتی، ئوتوو)

میوه	ئامیر
.....
.....
.....
.....

چالاکى (٦)

ببینه، بلی.

بخوینه وه.

دارستان

دارستان پره له بالنده،
پره له گیاندار و ئاژهل.
دارستانه که له نزیک دئییه که ی مام شه ماله.

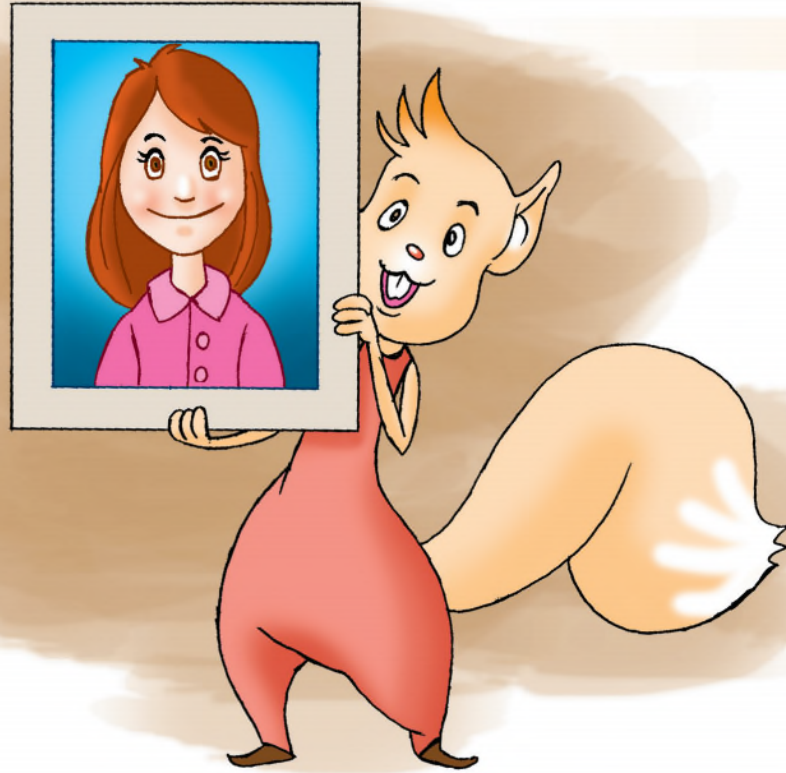
بنوسه وه.

دارستان پره له بالنده.

دارستانه که له نزیک دئییه که ی مام شه ماله.

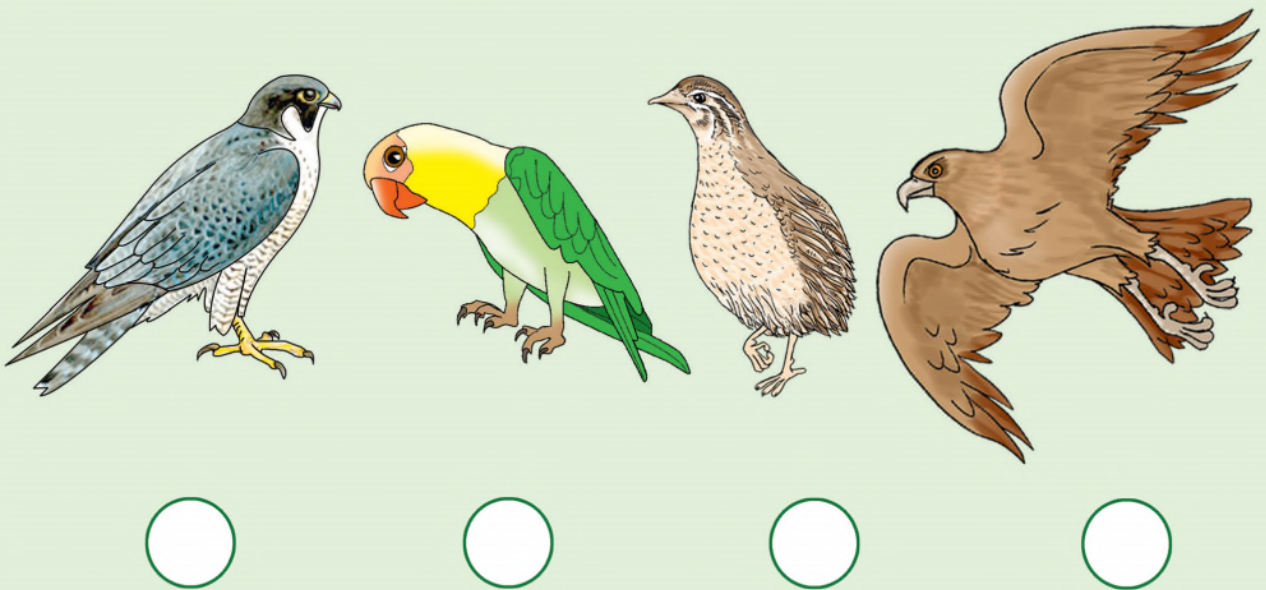
وانه‌ی ۲۶

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌ی دهنگی /ه/ یان تیدایه ره‌نگ بکه.

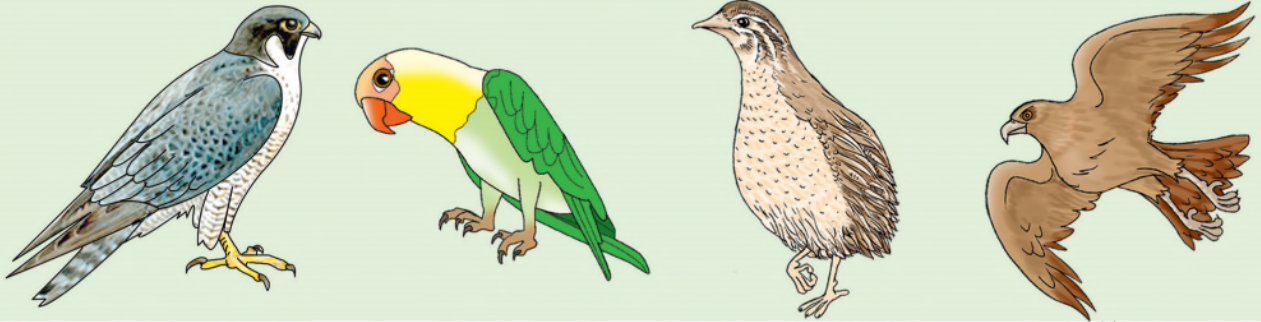

جياگردنه وه (پرووته لکردن)

به هره به ه ره (ه)

ناوی وینه کان بلی.

ئه و وشه یه ی (ه) ی تیدایه ، به چه ماوه یه ک ده ورده.

شه هین

تووتی

هه ویره

هه لو

(ه) بخه ره ناو چه ماوه یه ک.

مهاباد

هه ورامان

هه له بجه

کویه

ده لیم.

ه

ه

ه

ه

بیر خستنه وه

ش ل م ش ک ف ع ل گ ه

پیتی (ه) دەنووسم:

چالاکى (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنووسهوه.

به ره به ره به ره به ره

به ره به ره به ره به ره

ه

ها

هه

کاهوو

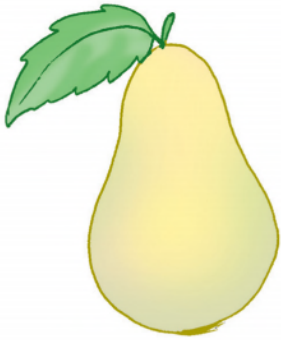
هونهر

بههره

مامۆستای هونهر بههره داره.

چالاکى (۲)

ناوى ويڤنه كان بلى، بنوسه، بخويڤنه وه.

چالاكى (۳)

برگه كان ليكبه، بنوسه، بخوينه وه.

.....	←	زش	وهر
.....	←	وين	ها
.....	←	له	با

چالاكى (۴)

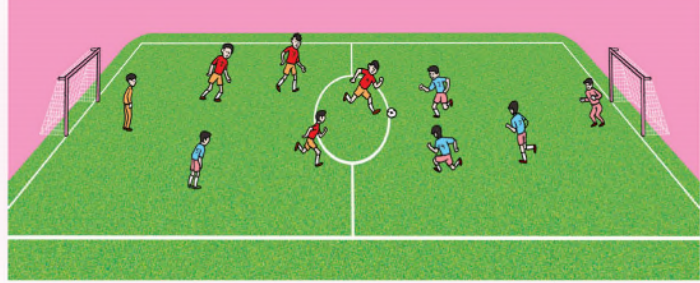
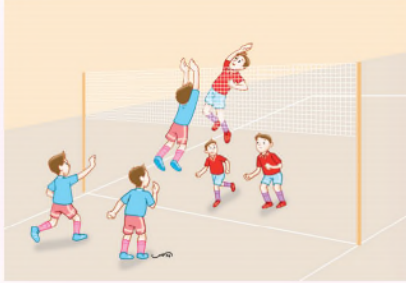
ئەم وشانە پۆلین بکە.

(هەرمى، هەورامان، هيران، بهى، هەكارى، هەنار، دھۆك)

ميوه	شوین
.....
.....
.....
.....

چالاكى (۵)

بىيىنە ، بلى .

بخوينه وه .

يارى

مامۆستاي وهرزش هاته پۆل و رۆژباشى كرد و گوتى:

– مندالان ، ئەم وانەيه وهرزشان هەيه .

منداان بهيهك دەنگ:

– هەيى ... هەيى ... هەيى...؟! وهرزش!

مامۆستا گوتى:

– دەي زوو بىنە سى گروپ؛

گروپى تۆپ تۆپىن ، بالەو پەت پەتەين .

رېكبخه وه ، بنوسه وه . بخوينه وه .

(پۆل ، مامۆستاي ، هاته ، وهرزش)

(هەيه ، وهرزشان ، وانەي)

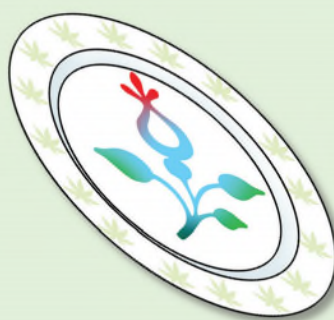
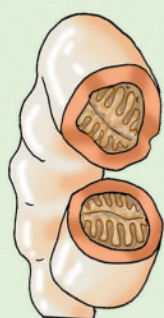
وانه‌ی ۲۷

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / ق-ق / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

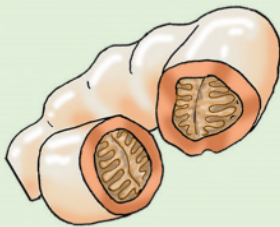

جیاکردنه‌وه (پووته‌لکردن)

بوُق بوُ ق (ق ق)

ناوی وینه‌کان بلی.

ئهو وشه‌یهی (ق ق) ی تئدایه، به چه‌ماوه‌یه‌ک ده‌وربده.

باسوق

سماق

قاپ

مه‌نجه‌ل

(ق ق) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یه‌ک.

پاقله

سلق

باوی

قه‌زوان

ده‌لیم.

ق ق

بیرخسته‌وه

ئ ی ف ف ل ل ح ح ع ع ن ن ت ت ق ق

پیتی (ق ق) دەنوسم: ق ق

چالاکى (۱)

تۆخ بکەو، بخوینەو، بنوسەو.

بۇق بۇق بۇق بۇق
ق ق ق ق
ق ق ق ق
قا قا
قە
بۇق

قوتابى ژيرو چالاک خۇشەويستە.

چالاکی (۲)

ناوی وینه‌کان بلی، بنووسه، بخوینه‌وه.

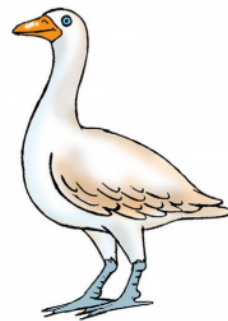
.....

.....

.....

.....

چالاكى (۳)

ئەم وشانە بە پىتتەك تەواو بكة (ف، ف، ق، ق) بخوئنه وه.

۱-....اپ

۲-....رۆكه

۳-....ه

۴-....ور

۵-....هوزه

۶-....ما

چالاكى (۴)

وشهكان به يه كتر بگه يئنه.

رەق

قەلەو

دېرىن

رەنگا ورەنگ

قەلای

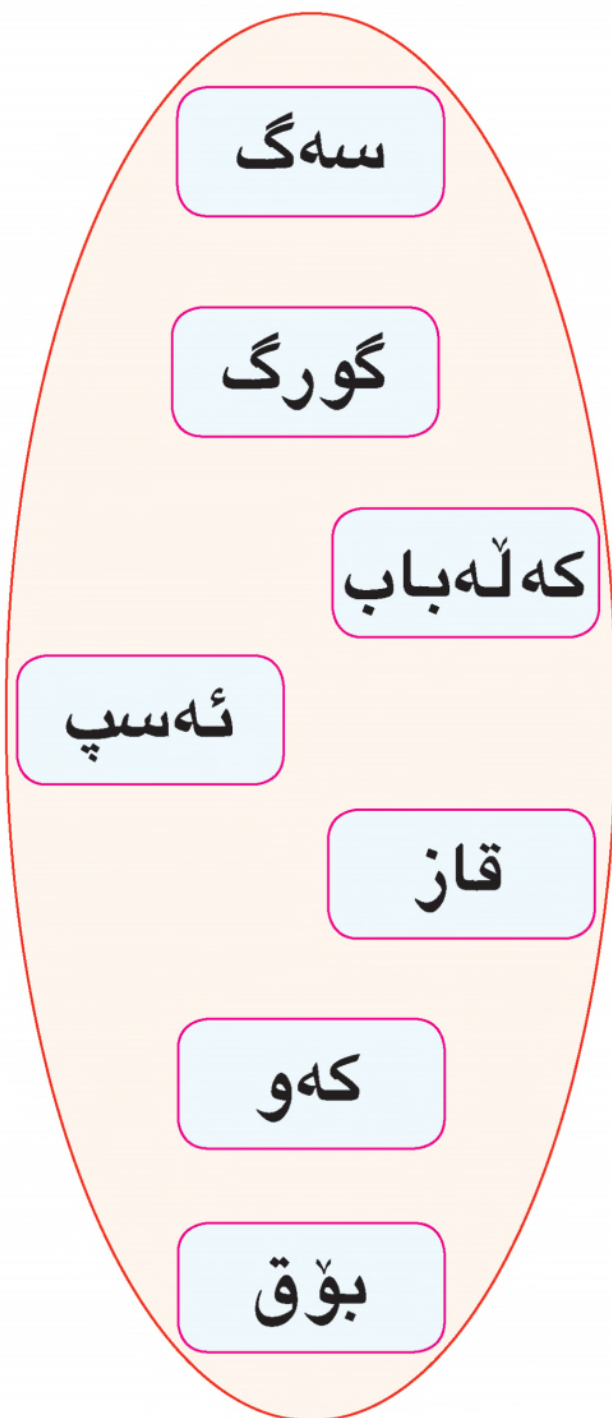
نانى

قوماشى

مانگای

چالاکی (۵)

دەنگى ئەم گياندارانە بلى، ناوى گياندارەكان بەرامبەر دەنگەكانيان دابنى و بخوينهوه.

.....حيلهى

.....لورهى

.....قاسپهى

.....حهپهى

.....قيرهى

.....قيقهى

.....قوو قووى

چالاکى (٦)

ببینه، بلی.

بخوینه وه.

بۆق

بۆق گیانداریکى وشکاوهکیه، بهدریژایى وهرزى زستان لهشوینى شیدار دهنوویت، له بههاردا دیته دهره وه و له ناو ئاودا مه له دهکات، له وشکایى باز ده دات. به زمانه دریژه کهى میشله دهگریت و قوتى ده دات.

بنوسه وه.

بۆق گیانداریکى وشکاوهکیه.

بۆق به زمانه دریژه کهى میشله قوت ده دات.

نەورۆزە مەستم

نەورۆزە مەستم بە نەغمەى بولبول
مەستم بەعەترى وەنەوشەو سونبول
شادام بەھاژەى روبرارى بەفرین
سوورم بەشلپەى شەپۆلى زیوین
نەورۆز

نەورۆز

جەژنى نەورۆزتەن پیرۆز

کەریم شارەزا

باخچەى گيانداران:

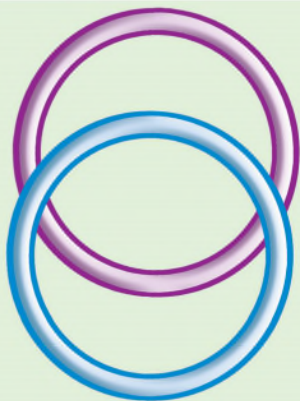
وانه‌ی ۲۸

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / خ‌ذ / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

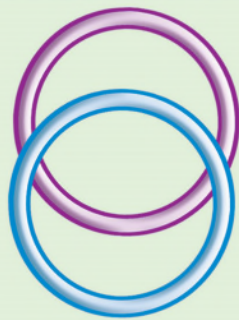

جیاکردنه‌وه (پووته‌لکردن)

شاخ شا خ (خ خ)

ناوی وینه‌کان بلی.

ئه‌و وشه‌یهی (خ خ) ی تیدایه، به چه‌ماوه‌یه‌ک ده‌وربده.

خرخال

بازن

خه‌ناوکه

میخه‌ک

(خ خ) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یه‌ک.

دره‌خت

گیا

به‌رخ

مه‌شخه‌ل

ده‌لیم.

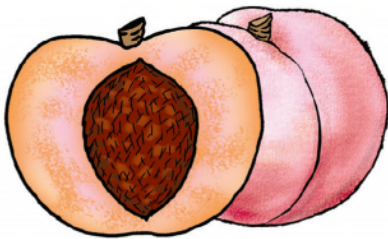
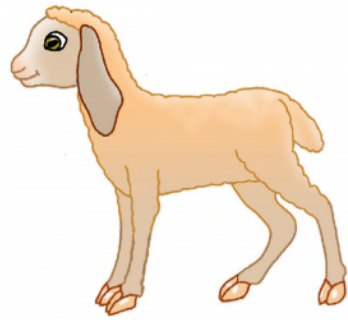
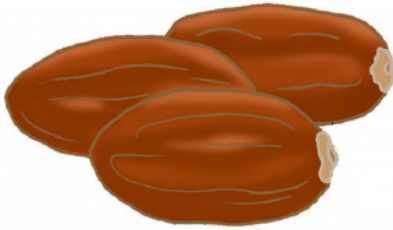
خ خ

بیر خسته‌وه

د ی ف ف ش م ک ک ع ه ا خ خ

چالاکی (۲)

ناوی وینه‌کان بلی، بنووسه، بخوینه‌وه.

چالاکی (۳)

هه لو ه شانده وه

خه نده ← ● ● ● ● ●

قوتابخانه ← ● ● ● ● ● ● ● ● ●

خانه قین ← ● ● ● ● ● ● ●

بیکیه نانه وه

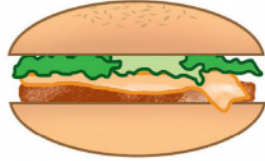
د ه خا و م ← []

خا و ر م ا ← []

د ه خا و م ه و ه ← []

چالاكى (۴)

نیشانەى (✓) راست دابنى.

دەخۆم

دەخۆم

دەخۆم

دەخۆم

دەخۆمەوه

دەخۆمەوه

دەخۆمەوه

دەخۆمەوه

چالاكى (۵)

ئەمانە چى دەكەن؟ (دەخشىت ، دەشوات ، دەخوینىتەوه)

..... مارەكە

..... كتیب

..... خۆى

چالاکی (٦)

بخویننه وه.

خه نده

خه نده قوتابییه، خه لکی خانه قینه. خانه قین شاریکی کوردستانه و نهوت و خورمای زوره. خه نده له قوتابخانه ی دیلان ده خوینیت و زور ههز له خویندنه وهی کوردی دهکات، مامۆستاکه ی ناوی خاتوو ئاواته.

گفتوگو:

- ١- خه نده خه لکی کوئییه؟
- ٢- ناوی قوتابخانه که ی چییه؟
- ٣- خه نده ههز له بابته تی چی دهکات؟
- ٤- خانه قین چی لییه؟
- ٥- خاتوو ئاوات کییه؟

چالاکي (۷)

رېک بخه وه، بنووسه وه، بخوینه وه.

شاريکي، خانه قين، کوردستانه

خانه قين

خويندنه وهی، خهنده، ههز، له، دهکات، کوردی

خهنده

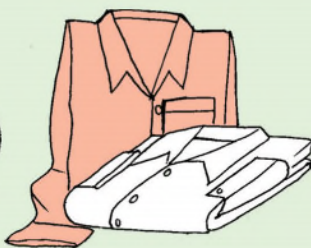
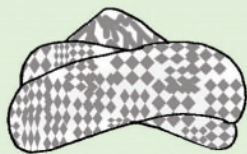
وانه‌ی ۲۹

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر تهو وینه‌ی دهنگی / ج-ج / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

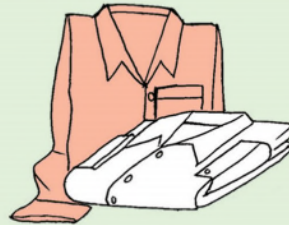

جیاکردنه وه (پووته لکردن)

ساج سا ج (ج ج)

ناوی وینه کان بلی.

ئهو وشه یه ی (ج ج) ی تیدایه، به چه ماوه یه ک ده وریده.

جاجم

جهمه دانی

کراس

جانتا

(ج ج) بخهره ناو چه ماوه یه ک.

برنج

جو

پهنجه

دهست

ده لیم.

ج ج ج ج

بیر خستنه وه

ئ گ س ف ف پ ژ ز خ ت ج ج

پیتی (ج ج) دهنووسم: ج ج

چالاکى (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنووسهوه.

ساج ساج ساج ساج

ساج ساج ساج ساج

ج ج ج ج

ج ج ج ج

جا جا جا جا

ج ج ج ج

ساج ساج ساج ساج

من زبیل و خاشاک فری نادهمه سهر زهوی.

چالاکى (۲)

ببینه و بلّی، رسته یهک بو ئەم وینه یه دروست بکه، بنوسه، بخوینه وه.

چالاکى (۳)

پێچه وانەکان بە یه کتر بگه یینه.

نزم

تهسک

کۆن

که م

کورت

نوئ

به رز

دریژ

به رین

زۆر

چالاكى (۴)

ئەم پىتانه لىكبدە، وشەكان بنوسە، برگە بكة.

ج	ا	ن	ت	ا	←	←	←	←	←
پ	ه	ن	ج	ه	←	←	←	←	←
ج	و	و	ج	ه	ل	ه	←	←	←

چالاكى (۵)

وشەى جياواز لەناو خانەكاندا نىشانە بكة.

ب	ر	ن	ج	ج	و	ك	و	ن	ج	گ	ه	ن	م	ب	ز	م	ا	ر								
ل	ه	ق	ل	ه	ق	ف	ي	ل	ق	ا	ز	ه	ه	ل	و	م	ر	ي	ش	ك						
ي	ه	ك	پ	ي	ن	ج	خ	ا	ن	و	ي	ا	ز	د	ب	ي	س	ت								
ق	ه	ل	ه	م	ج	ا	ن	ت	ق	ه	ل	ه	م	ت	ا	ش	پ	ۆ	ل	ي	س	ر	ا	س	ت	ه

چالاکی (۶)

ببینه، بلی.

جوجه له کان

وشه کان له شوینی گونجاو دابنی (جیک جیک جیک ، جو ،
جوجه له کان) و بخوینه وه:

..... تووک نهرم و زهردن ، بهدوای
دایکه مریشک دهرؤن و دهکن ،
به دهنوکیان دهخون.

بنوسه وه.

وانه‌ی ۳۰

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / غ-غ / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

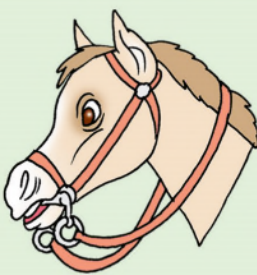
○ ○ ○ ○

جیاکردنه‌وه (پرووته‌لکردن)

باغ با غ (غ غ)

ناوی وینه‌کان بلی.

ئه‌و وشه‌یهی (غ غ) ی تیدایه، به چه‌ماوه‌یهک ده‌وربده.

قه‌لغان

غاردان

لغاو

زین

(غ غ) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یهک.

شار

مه‌راغه

نه‌غه‌ده

قه‌ره‌چو‌غ

ده‌لیم.

غ غ

غ غ

بیر خسته‌وه

د ر ا ه ز و پ و و ج ج ی ی غ غ

پیتی (غ غ) دەنوو سم: غ غ

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنووسهوه.

باغ باغ باغ باغ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ

ولاته کهم بههشتی سهر زهمینه.

چالاکى (۲)

ببينه و بلى، لهم وينهيه رسته يهك دروست بکه، بنوسه، بخوينه وه.

چالاکى (۳)

دهنگى ئەم گياندارانه بلى و ناويان بنوسه.

ک

ق

م

س

چالاکى (۴)

بخوینه وه، نیشانه ی (✓) یان (x) دابن.

قهیماغ

په ری به یانین شیر و نان و قه یماغ ده خوات،
قه یماغ له شیرى گامیش دروست ده کریت،
به ره مه کانی شیر بو گه شه ی له ش پیویستن.

- په ری نیوه رو شیر و نان و قه یماغ ده خوات.

- قه یماغ له برنج دروست ده کریت.

- به ره مه کانی شیر بو گه شه ی له ش پیویستن.

چالاکى (۵)

بخوینه وه، بنوسه وه.

غوریللا له دارستان دهژیت.

سوارهکان غارغارین دهکهن.

وانه‌ی ۳۱

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر ئه‌و وینه‌نه‌ی دهنگی / **ف/ف** / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

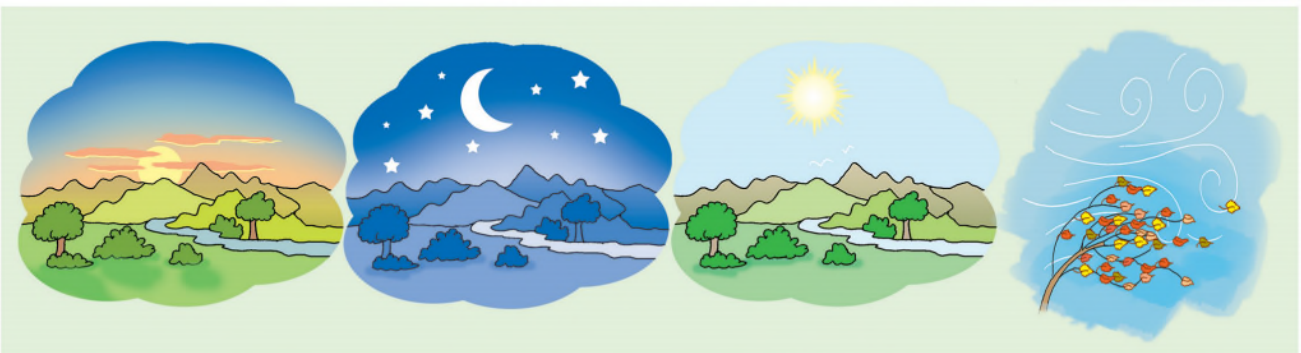
○ ○ ○ ○

جیاکردنه وه (پرووته لکردن)

مرۆڤ (ق ق) مرۆ ق

ناوی وینهکان بلێ.

ئهو وشهیهی (ق ق) ی تێدایه، به چهماوهیهک دهوربده.

ئێواره

شه ق

هه تاق

گقه گف

(ق ق) بخهره ناو چهماوهیهک.

لاقه

شقان

ئاقیستا

فینک

ده ئیم.

ق ق ق ق

بیرخستنه وه

ژ س س ن ن ئ ی ب ب ش ش گ گ م
ت ت ک ک ق ق

پیتی (ف ف) دەنوسم: ف ف

چالاکى (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنوسهوه.

مرۆف مرۆف مرۆف مرۆف

ف ف ف ف

قا

قا

قا

قه

مرۆف

مرۆفی راستگو خوشهویسته.

چالاکى (۲)

ببینه و بلی، لهه وینهیه رستهیهک دروست بکه، بنوسه، بخوینهوه.

چالاکى (۳)

پیته یهک دهنگهکان بنوسه.

ی	پ	ف	ف	ل	ل
قا			ا	قا	
ش			ک	خ	
م			ا	ج	
ت			ا	غ	

چالاکی (۴)

بوْشاییه کان بهم وشانه پربکه وه، بخویننه وه.

(ئاف ، سوْلاف ، ئەفه ، هیقی)

۱- هاوینه ههواریکی خوْشه.

۲- برایی منه.

۳- هاقینی ۱. سار قه دخوین.

۴- مندالیکی ژیره.

چالاکی (۵)

ناوی ژماره کان بنووسه.

.....

۱۵

.....

۵

.....

۷

.....

۸

.....

۶

.....

۲۰

چالاکي (٦)

ببينه، بلّ.

بخوینه وه.

هه تاق

به یانی زوو، هه تاق له خه و رابوو، له په نجه ره ی ژووره که ی سهیری ناو باغه که ی کرد، بینی لق و پۆپی داره کان ده شه کینه وه، که گوپی له گفه گفی بایه به هیزه که بوو، رایکرده لای سۆلاقی خوشکی و ئامۆژگاری کرد، پۆشاک ی گهرم له بهر بکات؛ تاکو وهک ئه و جار ه ی هه قال ی برایان له سه رمانا نه خو ش نه که ویت، سۆلاقی ش زور سو پاسی کرد.

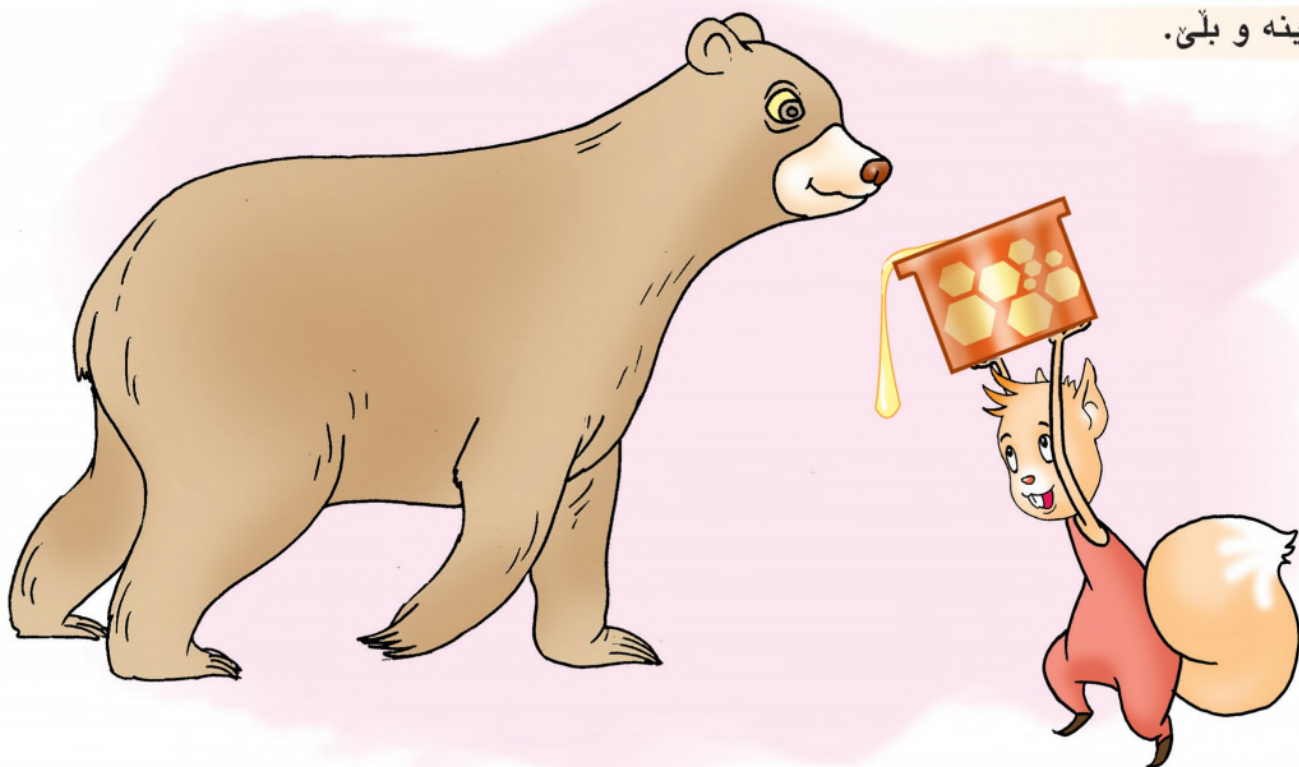
پاش گفتو گو کردن، بنووسه وه.

هه تاق له خه و رابوو.

هه قال برای هه تاقه.

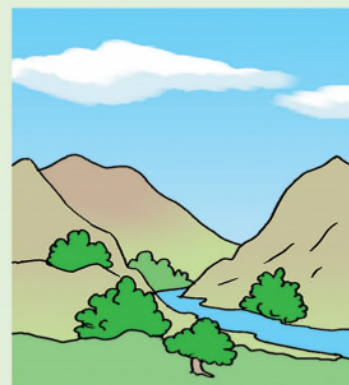
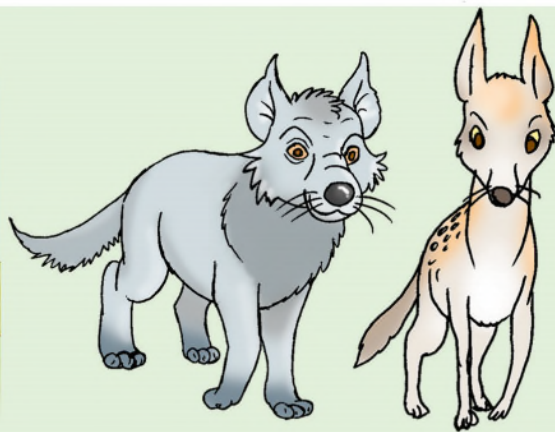
وانه‌ی ۳۲

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌ی دهنگی / چ‌چ / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جياگردنه وه (رووته لکردن)

ورچ ور چ (چ چ)

ناوی وینه کان بلی.

ئه و وشه یه ی (چ چ) ی تیدایه ، به چه ماوه یه ک ده ور بده.

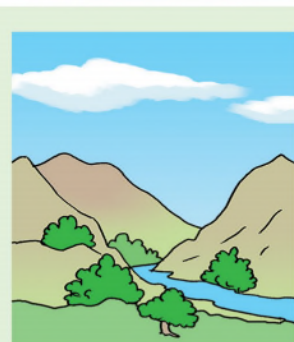
چیا

گورگ

چه قه ل

چه م

(چ چ) بخه ره ناو چه ماوه یه ک.

خول

گه چ

چون؟

چه ند؟

ده لیم.

چ چ

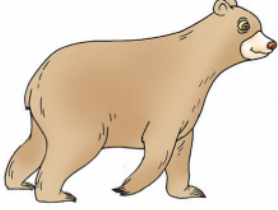
چ چ

بیر خسته وه

ح ح پ پ گ گ ف ف ل ل ع ع ل ل ه ه
ق ق خ خ چ چ

پیتی (چ چ) دەنوسم: چ چ

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنوسهوه.

ورچ ورچ ورچ ورچ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

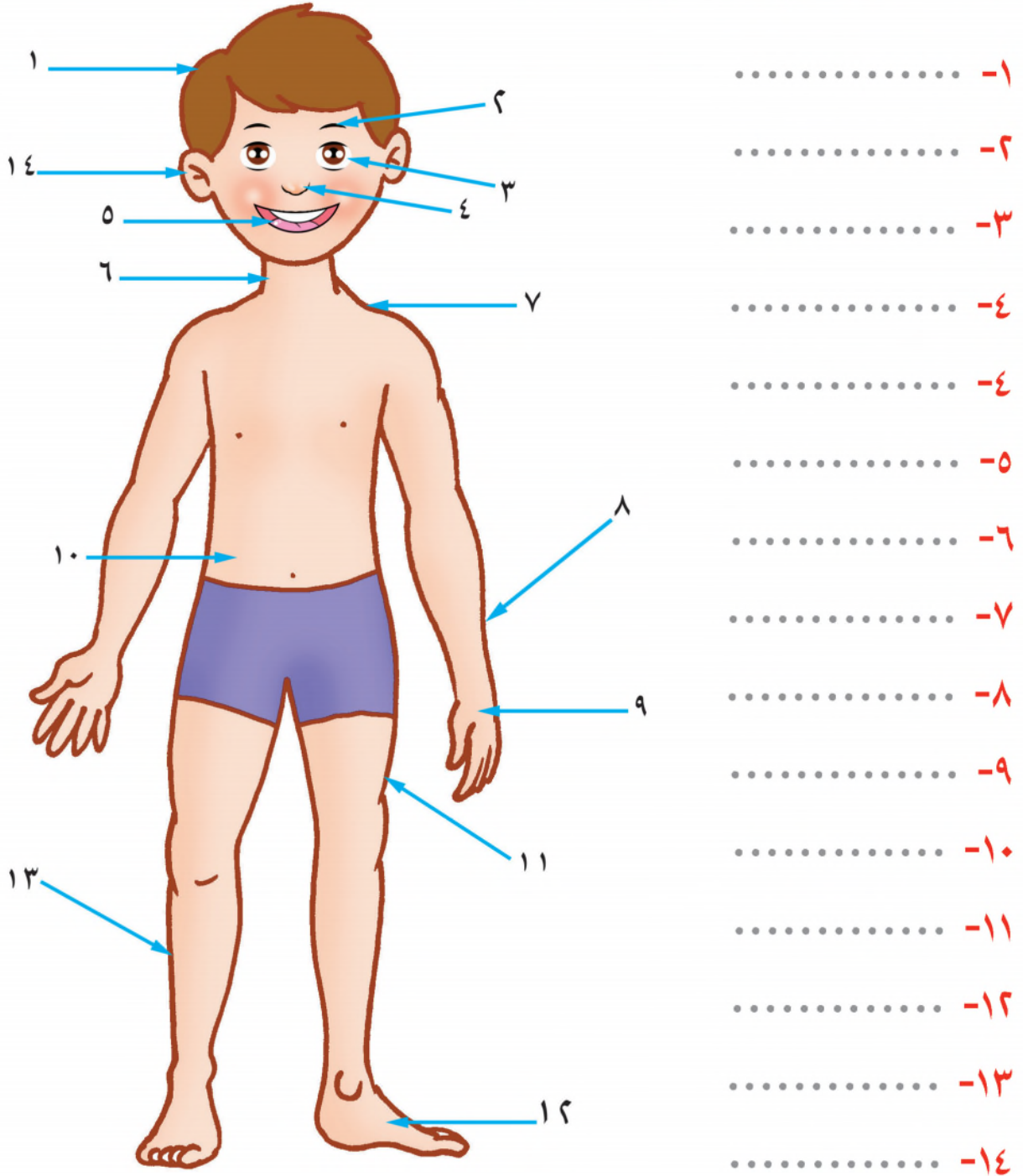
چ چ چ چ

ئیمه نهوهی دواروژین.

چالاکی (۲)

ناوی ئەندامانی لەش لەشوینی راست دابنێ.

{ مل ، گوئی ، چاو ، برۆ ، سک ، باسک ، دەست ، قاچ ، پی ،
لوت ، دەم ، ران ، قژ ، شان }.

چالاكى (۳)

شيوهكان بناسه.

گوشه

ئەستیره

سیگوشه

راسته هیل

خال

هیلکه یی

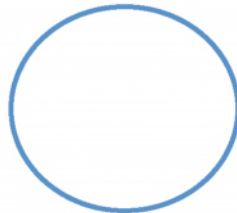
لاکیشه

چارگوشه

چه ماوه

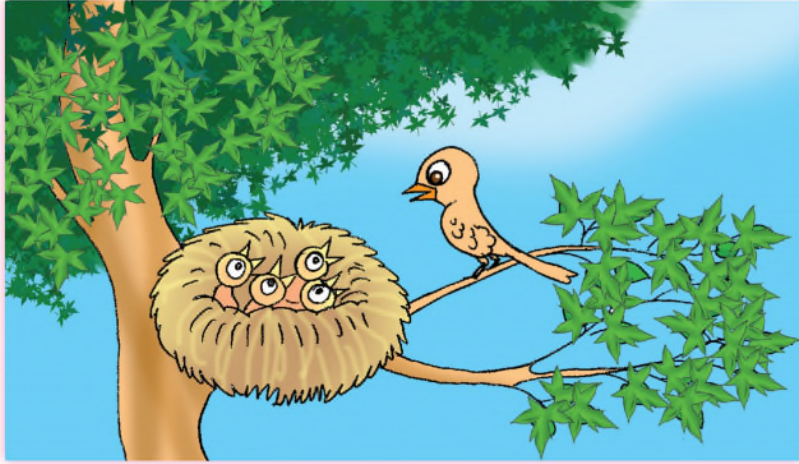
بازنه

کهوانه

چالاکى (۶)

بخوينه وه.

يارى چاوشاركى

چيمهن و چيا و چرو له ژير دار چنارى ديههكهيان يارى چاوشاركيان دهكرد، چيا ويستى له پشت دارىك خوى بشاريته وه، سهيرى كرد هيلانهى چولهكهيك له سهر دارهكهيه، خهريك بوو بچيته سهر دارهكهي بيچووه چولهكهي بگريت، بهلام چيمهن و چرو پيان گوت: «چيا گرتن و نازاردانى بالنده كارىكى پهسند نييه»، بويه چيا له رفتهارهكهي پهشيمان بووه وه و وازى هينا، دواتر هر سيكيان دهستيان به يارى چاوشاركى كرده وه و پوژهكهيان بهخوشى بهسهربرد.

گفتوگو:

- ۱- يارى چاوشاركيت كرده وه؟
- ۲- دارى چنار چونه؟
- ۳- بالنده بيچووى خوى له كوي داده نييت؟
- ۴- بوچى نازاردانى بالنده كارىكى خراپه؟

چالاکى (۵)

بنووسهوه.

چيمهن و چيا و چرو يارى چاوشارکييان دهکرد.

گرتن و ئازاردانى بالنده کارىكى پهسند نيه.

چيا له رەفتارهکەى پەشيمان بووهوه.

باخچه که مان

خهون

شه‌و بهر له خهوتن، دارا ددانه‌کانی شوشتن،
 به ئارامی له نیو جیگا خهوت و کهوته خه‌ونییکی
 خوښ: له خه‌ونیدا به‌هار بوو، سه‌وزه گیا
 دهرکه‌وتبوو، خوئی و پهری گولیان چاندبوو:
 گول پرواوه، خونچه پشکه‌وتووه،
 ههر گولّه و شیوهی پیټیکی گرتووه!
 کاتج به‌رین پیته‌کانیان لی‌کدایه‌وه،
 دیتیان (بژی کوردستان) نووسراوه،
 به‌یانی دارا ئەم خه‌ونه خوښه‌ی
 بو دایه و بابە گیرایه‌وه.

گفتوگو:

- ۱- دارا پيش خهوتن چي کرد؟
- ۲- له خهونه کهي لهسهر گولهکان چي نووسرا بوو؟
- ۳- بهياني دارا ئهم خهونهي بو کي گيرايه وه؟

چالاکي (۱)

هەر قوتابییەو خەونیکی خوۆشی خوۆی بگێریتەوه.

چالاکي (۲)

بنووسهوه.

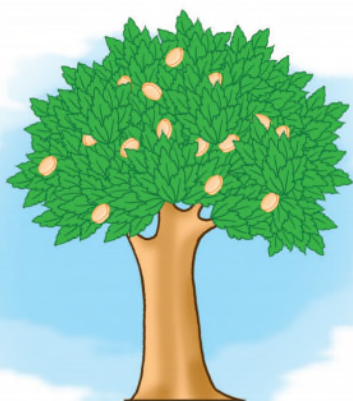
دارا ددانهکانی شوشتن.

دارا و پهري گوليان چاندوو.

وانه‌ی ۳۴

وهرزه‌کان

سال چوار وهرزی جوانن: به‌هار، هاوین، پایز، زستان.

مانگه‌کانی هاوین:

پووشپه‌ر، خه‌رمانان، گه‌لاویژ

مانگه‌کانی به‌هار:

نه‌ورۆز، گولان، جوژه‌ردان

مانگه‌کانی زستان:

به‌فرانبار، ریبه‌ندان، ره‌شه‌مه

مانگه‌کانی پایز:

ره‌زبه‌ر، گه‌لاریزان، سه‌رماوه‌ز

چالاکي (۱)

بخویننه وه.

سال....

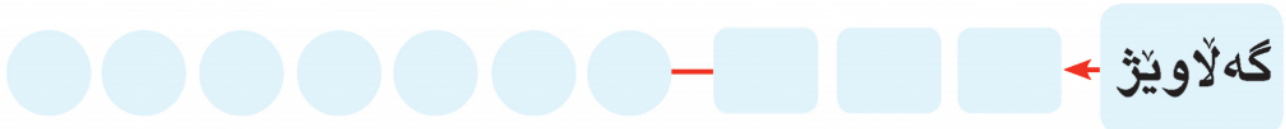
سال چوار وهرزی....

سال چوار وهرزی جوانن....

سال چوار وهرزی جوانن: بهار، هاوین، پایز، زستان

چالاکي (۲)

هه لوه شیننه وه.

چالاکى (۳)

۱- ناوى مانگه كانى بهار بلى، بنووسه.

۲- ناوى مانگه كانى هاوین بلى، بنووسه.

۳- ناوى مانگه كانى پایز بلى، بنووسه.

۴- ناوى مانگه كانى زستان بلى، بنووسه.

چالاکى (۴)

ئەم بۆشايىانە پر بکەو، بخوینەو.

۱- ترى له وهرزى..... پیده گات.

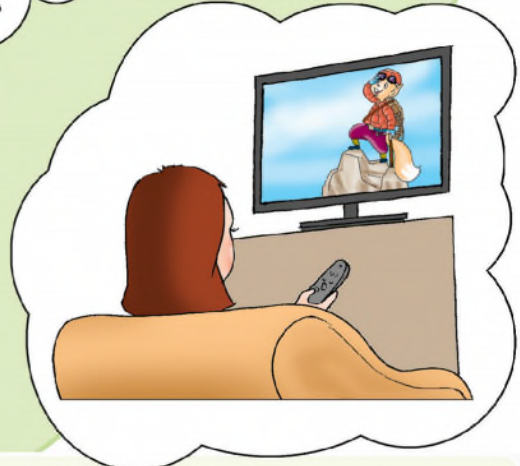
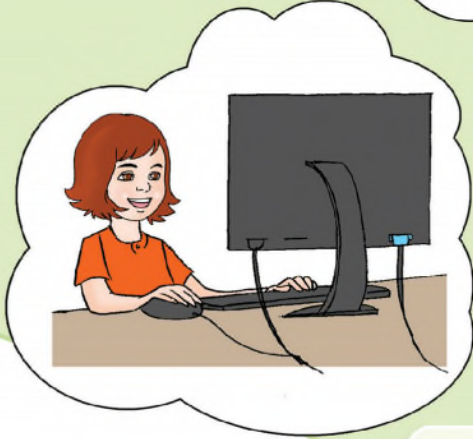
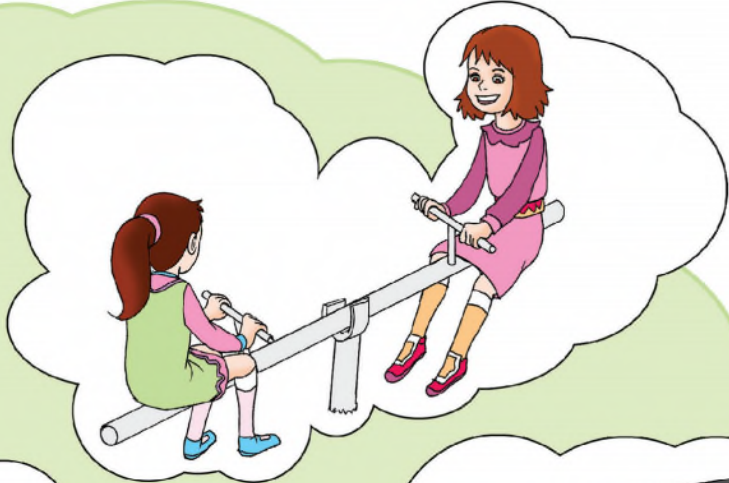
۲- هه نار له وهرزى..... پیده گات.

۳- گول و گولزار له وهرزى..... زور ده بن.

۴- به فر له وهرزى..... ده که ویت.

وانه‌ی ۳۵

پشوی هاوین

هاورپیکانم ده‌زانن چۆن پشوی هاوین

به‌سه‌رده‌به‌م؟

دوای دلخۆش بوونم به‌ده‌رچوون،

ب‌پیارم داوه، سود له‌پشوه‌که‌وه‌ر‌بگرم، کاته‌کانم

داب‌ه‌ش‌بکه‌م:

له‌گه‌ل هاورپیکانم یاری ده‌که‌م، گو‌قاری مندا‌لان

ده‌خوینمه‌وه، سه‌یری به‌رنامه‌ی مندا‌لان ده‌که‌م.

به‌شدار ی خولی هاوینه‌ ده‌که‌م.

به‌م شیوه‌یه‌ پشوی هاوین به‌سه‌رده‌به‌م.

چالاكى (۱)

گفتوگو.

- ۱- ھز لھ چ بھرنامھ ھھكى منڊالان دھكھيت؟
- ۲- يارى لھ گھل ھاورپكانت دھكھيت؟
- ۳- ھز لھ چ ياريھك دھكھيت؟
- ۴- كۆمپيوتهر سوي چيھ؟
- ۵- كى چيروكى منڊالانت بو دھخوينيتهوھ؟

چالاكى (۲)

بخوينهوھ.

من....

من سھيرى....

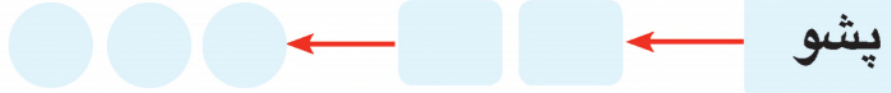
من سھيرى بھرنامھى....

من سھيرى بھرنامھى منڊالان....

من سھيرى بھرنامھى منڊالان دھكھم.

چالاكى (۳)

هه لوه شيننه وه.

چالاكى (۴)

بنووسه وه.

۱- من له گهڻ هاورى كانم يارى ده كه م.

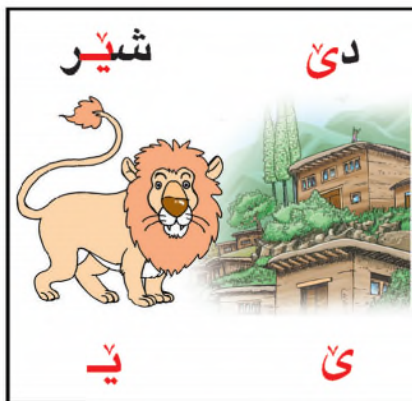
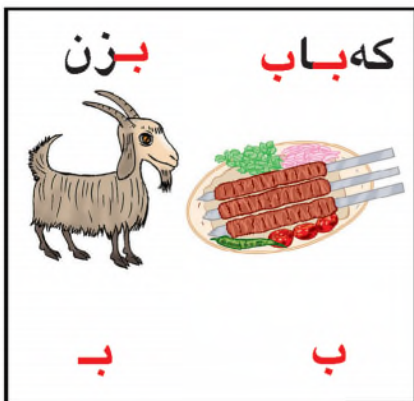
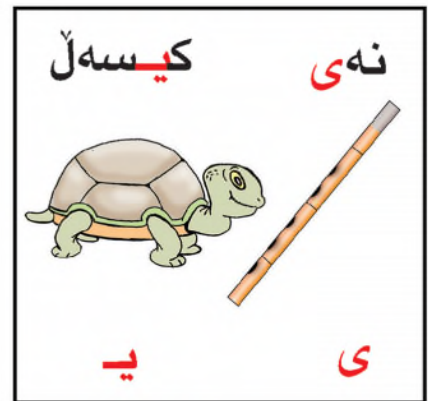
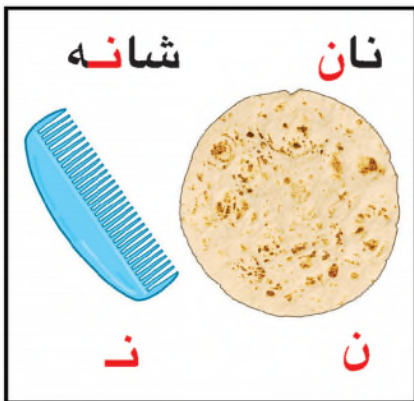
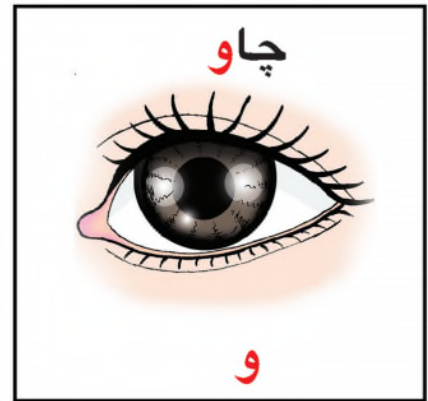
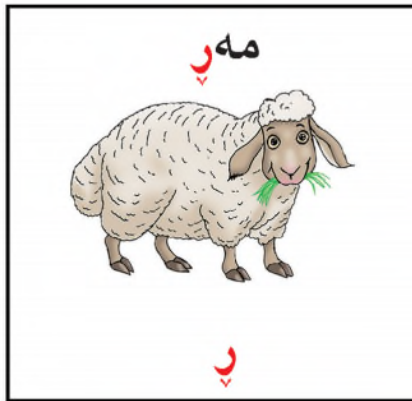
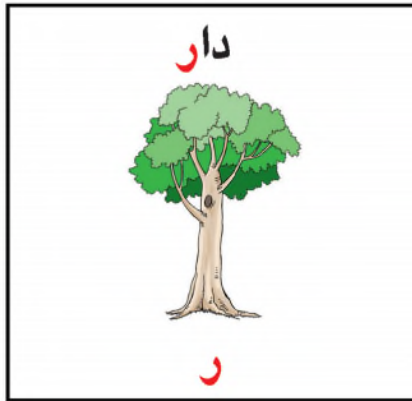
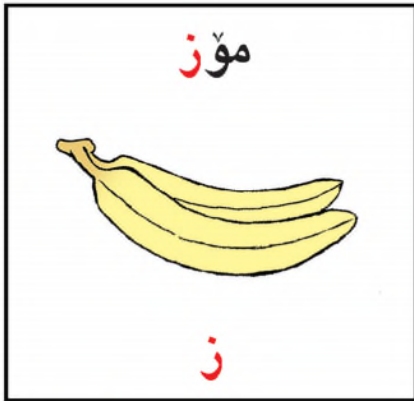
۲- من به شدارى خولى هاوينه ده كه م.

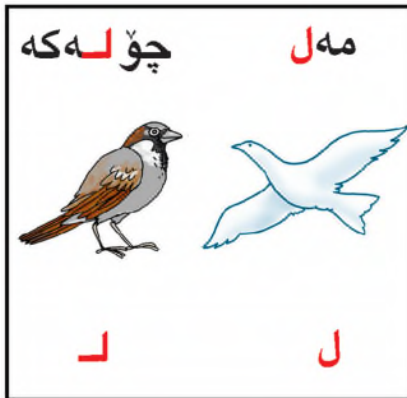
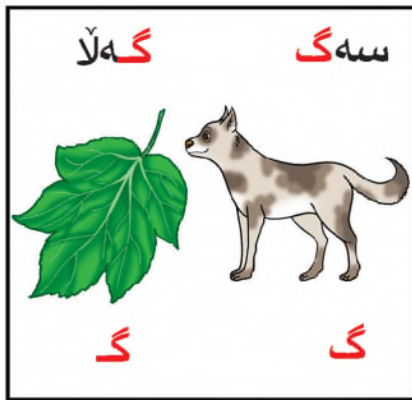
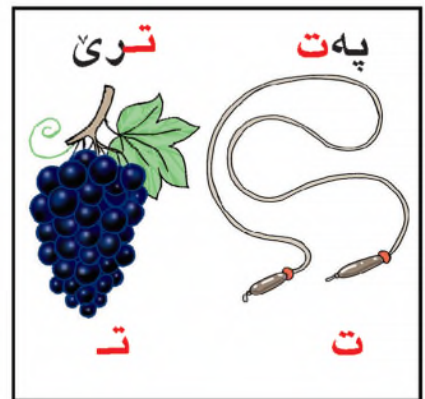
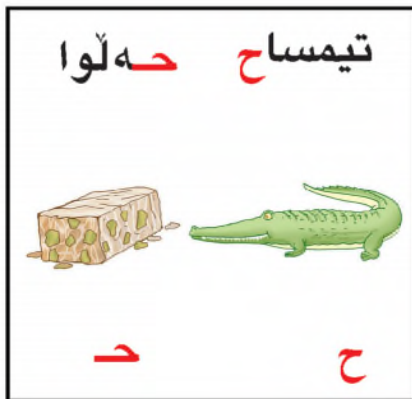
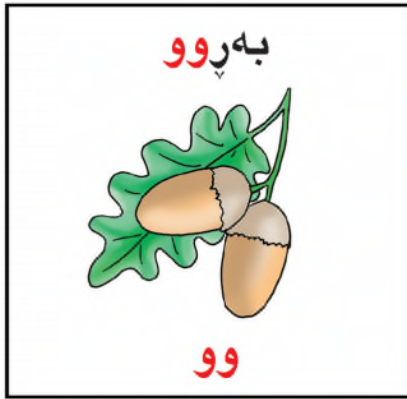
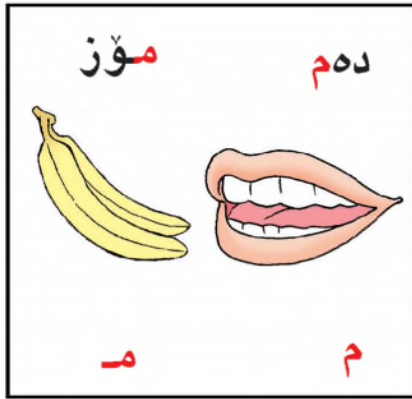
چالاکى (۵)

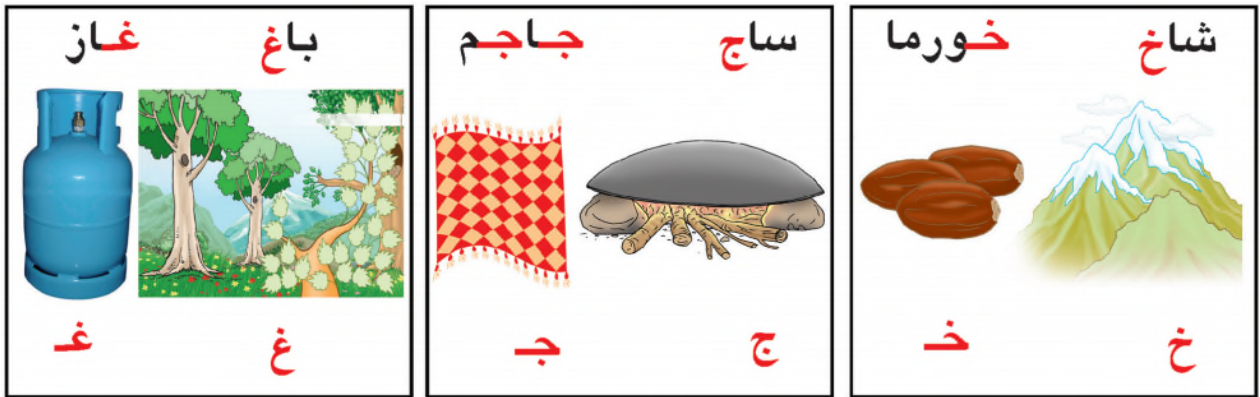
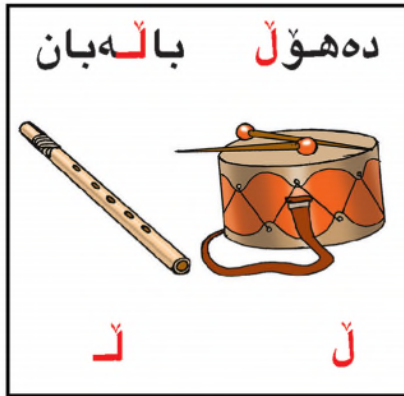
ئەم بۆشايىانە پىر بىكەۋە، بخوئىنەۋە.

- ۱- من پاكو خاويىنى شارەكەم
- ۲- من رىز له ياسا..... .
- ۳- من مندالم مافم
- ۴- من لەسەر دىۋارى پۆلى خۆم
- ۵- من يارمەتى مروقى پىر
- ۶- من پەرتوكەكانى خۆم رادەگرم.
- ۷- من درۆ
- ۸- من شەو دەنووم، بەيانى
لەخەو هەلدەستم.
- ۹- من زىل و خاشاك سەر زەوى.
- ۱۰- من مروقى راستگۆم

ئەلفوبىي كوردى

فەرھەنگۆک

- بەفر:** (ن): بەرف (ژ)، وەفر (گ)، وەرۆه (گ)، بەور(ن)، وەرف (خ)، وەفر (خ)
- گرد:** (ن): تەپۆلکە(ن)، گر(ژ)، تەپ (گ، خ، ن)
- چەتر:** (ن): سەیوان (ن)، سیوان (ژ)
- شەقام:** (ن): جادە (ن، ژ)
- بۆق:** (ن): بەق (ژ)، قورباقە(ن)، قورپاویلکە (ن)، قرواق (ن)، قرواقی (گ)، قورپواق(ن)
- کلاو:** (ن): کولاف (ژ)، تەقلە(ن)، تەقیلە(ن)، تەقیلی (گ)، کوم (ژ)، کلاو (خ)
- پیاو:** (ن): زەلام (ن)، پیا(گ)، پیاگ(ن)
- پیواس:** (ن): پیواز(ن)، پیفاس(ژ)، پیواوی(گ)
- ورچ:** (ن): هرچ(ژ)، خرس(ن)، هەشە(گ)
- کچ:** (ن): دۆت(ژ.خ)، کەنیشک (ن)، کیژ(ن)، کەچ(ژ)، کەنی (ن)، دویت(خ)، قیز(ژ)، دویت(خ)
- کریوہ:** (ن): باوبەفر(ن)، بارۆفە(ژ)، بادەوہ (ن)، کریوہ (گ)
- زریان:** (ن): بای بەهیز، هورەبا(ژ)
- نەئ:** (ن): ئامیریکیە لەشیوہی شمشالاً ئاوازی پیدەژەنری دەنگی زۆر دلگیر و غەمگینە.
- زەماوئەند:** (ن): گوڤەند(ژ)، داوئەت(ژ)، شایی(ن)، شەھیان(ژ)، زەماوئە(گ)
- گۆرانی:** (ن): ستران(ژ)، گورانی (خ)
- یاری:** (ن): گەمە(ن)، وازی (خ)، حەنەک (ژ)، کیلی(گ)
- چیا:** (ن، ژ): شاخ (ن)، کەژ (ن)، کیو (ن، ژ)، کو(خ)، کەش(گ)
- ئال:** (ن، ژ): بەیداخ(ن)، پەرچەم(ن)
- شانە:** (ن): شە(ن، ژ)، شانئ(خ)
- گوارە:** (ن): گوشوارە (خ)، گوہار(ژ)، گوڤشەوارە (گ)، گوڤشخارە (خ)
- ئاوینە:** (ن): نەینک (ژ)، عەینە(ژ)، خۆدیک (ژ)، گوزگی، گوزین
- جامە:** (خ)، جام(گ)، نەینۆک(ژ).

- برژانگ:** (ن) : برژۆل(ن)، موژیلانگ(ژ)، مژۆل(ن)، مژانگ(ن)
- ئەژنۆ:** (ن): زرانی (ن)، چۆک(ن،ژ)، زەنگۆل(گ)، زانو (خ)
- پەرژین:** (ن): پیژانگ(ژ)، پەرچین(گ)، حەسار و کەلەکەبەرد و چەپەری دەوری باخ
- دئ:** (ن): گوند(ژ)، ئاواپی(ن)، لادی(ن)
- کەلەشیر:** (ن): کەلەباب (ن)، دیکل(ژ)، کەلەشیر(گ)
- بازوو:** (ن) : باسک (ژ)، بازو (خ)، نیوان شان و ئانیشک (قورەنیسک)
- پەموو:** پەمبی(ژ)، پەمیگ(خ)
- ماردین:** شاریکە لە باکوری کوردستان
- قامیشلۆ:** شاریکە لە رۆژئاوای کوردستان
- پەت:** (ن) : پەتە (گ)، پارچە گوریس (ن)
- پشیلە:** (ن) : کتک (ژ)، پشیک (ژ)، کتە(گ)
- گەزۆ:** (ن) : شیرەمەنییە لە گەزۆی سروشتی دروست دەکریت
- پیرس:** ناوی شاخیکە لە دەقەری دەوک
- مافور:** (ن،ژ): قالی (گ،خ،ن)، فەرش (ن)، مەحفیر(ژ)، مەحفور(ژ)
- عەفرین:** شاریکە لە رۆژئاوای کوردستان
- باعەدرئ:** شاریکی باشوری کوردستانە
- هەوێردە:** (ن): کولەفەرە(ن)، کەپەرەوالە (ن)
- خەناوکە:** (ن): رستک (ژ)، ملوانکە(ن)، ملەوانی(گ)، ملوانک (ن)، گەردانە (ن)
- خپخال:** (ن،ژ): پاوانە (ن)
- درەخت:** (ن) : داری سەوز
- مەشخەل:** (ن): خەتیر (ژ)، شوڵە چراو (گ)
- پەنجە:** (ن): تیل(ژ)، تلی (ژ)، ئەنگوشت (خ)، ئەنگوست(ن)، کلک (خ)، قامک (ن)
- قەیماغ:** (ن): سەرتویک (ژ)، شیرى کولای گامیشە

قه لغان: (ن) : مه تال (ن)، مه رتاج (ژ)، سپير (ن)

مه راغه: شارىكى رۆژه لاتی كوردستانه

شهو: (ن) : شه ق (ژ)، شه وئ (گ)

ئاقىستا: كتيبى ئاينى زه رده شت

شقان: (ژ) : شوان (ن)، چوپو (گ)

لافه: (ژ) : لالانه وه (ن)، پارانه وه (ن)، نزا (ژ.ن)، ئه وه لالايى (گ)

ژ: كرمانجى ژوورو

ن: كرمانجى ناوه پراست

خ: كرمانجى خواروو

گ: گوران

ناوەرۆك

لاپەرە	بابەت	ژ
۳	بیرخستنه‌وه	۱
۱۲-۶	وانه‌ی ۲۱ پیتی (گ گ)	۲
۱۳	به‌هار (هۆنراوه)	۳
۱۹-۱۴	وانه‌ی ۲۲ پیتی (ف ف)	۴
۲۵-۲۰	وانه‌ی ۲۳ پیتی (ل ل)	۵
۳۰-۲۶	وانه‌ی ۲۴ پیتی (ع ع)	۶
۳۱	زمانی کوردی (هۆنراوه)	۷
۳۷-۳۲	وانه‌ی ۲۵ پیتی (ل ل)	۸
۴۳-۳۸	وانه‌ی ۲۶ پیتی (ه ه)	۹
۵۰-۴۴	وانه‌ی ۲۷ پیتی (ق ق)	۱۰
۵۱	نه‌ورۆزه مه‌ستم (هۆنراوه)	۱۱
۵۳-۵۲	باخچه‌ی گیانداران (سیناریۆ)	۱۲
۶۱-۵۴	وانه‌ی ۲۸ پیتی (خ خ)	۱۳
۶۷-۶۲	وانه‌ی ۲۹ پیتی (ج ج)	۱۴
۷۳-۶۸	وانه‌ی ۳۰ پیتی (غ غ)	۱۵
۷۹-۷۴	وانه‌ی ۳۱ پیتی (ف ف)	۱۶
۸۶-۸۰	وانه‌ی ۳۲ پیتی (چ چ)	۱۷
۸۷	باخچه‌که‌مان	۱۸
۸۹-۸۸	وانه‌ی ۳۳ (خه‌ون)	۱۹
۹۲-۹۰	وانه‌ی ۳۴ (وه‌رزه‌کان)	۲۰
۹۶-۹۳	وانه‌ی ۳۵ (پشوی هاوین)	۲۱
۹۷	ئه‌لفوبیی کوردی	۲۲
۱۰۰	فه‌ره‌نگۆک بۆ مامۆستایان	۲۳
۱۰۳	ناوەرۆک	۲۴

A series of 20 horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.